

לא, הרי הלילה אינו באמת נראָה כך, הרי זה מואר מכדי להיות לילה במקומות מסוימים וחשוך מדי מכדי להיות לילה (עירוני) במקומות אחרים. השמש שקעה, הכוכבים אינם נראים, והמסך עולה על הדרמה הקדחתנית של החשמל. כבל חשמל מזרים בחזית התמונה לא חשמל סמוי אלא אור. עמוד חשמל אחד שולח לימין חושך – ולשמאל אור. או שמא הפנס שמעליו הוא המאיר את הכבל השמאלי? ק

מאיר או מואר? שהרי הפנס מקבל את אורו מהכבל, אבל, בציור, גם מוסר לו אור. הנה, אולי זה העניין בתמצית, בתערוכה הזו ובציור בכלל:

תחלופה של אורות. מעגל חשמלי. מן הצד השני, פנס רחוב אחר, תאום, כמו שני הולכי רגל של חצות המנופפים לשלום זה לזה משני עברי הכביש, או ככלבי לילה הנובחים זה אל זה. אני חושב על המשמר של הפתיחה של "המלט". ראו את הקו האלכסוני הצהוב, המפעים, על הפנס המרוחק יותר, כתמרור שטרם הומצא, תמרור של אור המורה אל השמיים ואל פס אורות שבמרחק. אורות רחוקים, שמכאן נראים כאור אחד, כנורת ניאון אחת ענקית המשתרעת כענקית רחבה ודקה לכל מלוא האופק. ועמוד החשמל הקרוב, על שתי זרועותיו הפרושות כמאזניים, שוקל את העיר כולה שהפכה לפס-אופק רחוק, כאל ששליחותו עלומה, הפורש כפיים של חושך ואור וקורא למרחקים.

בין שני הפנסים – מעבר החצייה שמקשר ביניהם, כגשר תלוי שכמה מלוחותיו חסרים, הזמנה לכניסה אל עולם בלתי מוכר. מתחת לגשר התלוי של מעבר החצייה בוקע במרומז אור כבוש, עולה מן הקרקע כמו מאגמה צהובה. מעבר חציה על לוע הר געש? בציור של מאיר אפלפלד זה אפשרי.

המערכת החשמלית היא מקרה נדיר שבו תשתית טכנולוגית היא גם סימבולית לגמרי. מי שיבוא לתערוכה מוזמן לדלג בין ציורי הנוף וציורי חללי הפנים. רק מקצתם מוצגים באתר הגלריה. אולי קל לנו לקבל יותר את הדרמה של האור הלילי בחוץ, אחרי שראינו ערים מוארות ממטוסים בלילה, למשל. אבל בתוך הבתים אנו רגילים לאור שוטף, מציף, שממעט ככל האפשר את המעבר בין יום ולילה. לא כאן. כדאי לחבר בדמיון בין אזורים שחורים (אלו שחורים מלאי גוונים, שחורים מעורבבים מצבעים אחרים) שבטבע דומים כמו זה שבקישור האחרון, ובין אזורים החושך שבעיר. לאט-לאט נבנה עולם ברווחים שבין הציורים, הרצף המתפענח בין ציורי היום לציורי הלילה.

הקישורים המפורשים שבציור הנוף הנייל – חוטים וקווי אור – צריכים, בתערוכה, להיבנות על ידי המתבונן. יש לבוא לתערוכה הזו עם כמות נכבדה של כבל מאריך. יש קו סמוי בין שני הציורים שבקישורים האלו. והוא קו של דמיון ושל לילה. אבל החדר מתנהג כעיר. כחוצות. כמו בציור הקודם, הדרמה היא של מפגש ואיזון. הציור נחלק לשניים, ימין ושמאל. כמו בשירו הנפלא של ויזלטיר, שאני מצטט מן הזיכרון: נָכַס לַיְלָה וְהַשָּׁאֵלוֹת מִתְקַשׁוֹת. בין התיבה הפתוחה, המבקשת מה, ובין הכלי המבהיק בלובנו כירח גלילי בחדר, עולה לנגד עינינו הגבע, כילד שאין לדעת בוודאות האם הוא דומה לאביו או לאמו, אך ברור לכל רואיו דמיונו המוזר לשניהם. מעין ממוצע מדויק שבין מיכל מוצק וזקוף לריקות הפתוחה, הפגיעה, של התיבה.

הלילה אינו רק יום נטול שמש. הוא מהות אחרת של מקום ושל זמן, ולכן גם של קיום. אי אפשר להרחיב בזה במסגרת כה מצומצמת. בלילה הטפל נעלם יותר בקלות. קולות מיותרים נמוגים. מי שיוצא לבילויים רועשים בלילה מוותר על הזדמנות הלילה, כמו בהדלקת מזגן בקיץ. איזו זוועה, לשבת בליל קיץ במזגן ובאור מלא, הלילה – יש לו מוזיקה אחרת מפני שהשינה היא בו אפשרות תמידית, הגיונית ונחוצה. פעילות הערים בלילה צריכה לכבד את השינה. אבל המין האנושי השחית את הלילה. שופן ביטא את נשמת הלילה טוב מכולם. מחיאות הכפיים הסוערות שלפני הן רעשי היום. ואז מתחיל זה. וכשזה נגמר, שוב מחיאות כפיים.

ציט ריימו כותב כי ללילה יש צורה, והיא חרוט שבסיסו כ-13,000 ק"מ וגובהו כ-1,400,000 ק"מ. חרוט של צל שהארץ מטילה לכיוון האינסוף, הלאה מן השמש. חרוט חשוך בתוך חלל מואר. ריימו מכנה את החרוט "מצנפת לילה" שהאדמה חובשת, ובתוכה אנו ישנים, ובתוכה חיים ופועלים כל יצורי הלילה. גם הציורים האלו נולדים ממצנפת זו. כי הלילה, כפי שמסביר ריימו, הוא חושך מוקף אור. ריימו ראה את הדבר הפשוט, והוא שבכל לילה בוערת אש בשמים. מאחורי יריעת החושך ומצדה השני של האדמה. "וְאֵרָא פְּעִין חֲשֵׁמַל פְּמֵרָא אֵשׁ" (יחזקאל). האור של הציורים האלו אינו יכול להיות מוסבר רק בתחנות כוח ובחשמל במובנו הטכנולוגי. העיר, בלילה שבציורים האלה, חולמת על השמש. האש בוקעת בעיר מתוך החלום. ברור דבר אחד בלילה: אי אפשר לראות הכול. במילים אחרות, יש ליטול מכחול ולצייר.